

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	11
BÖLÜM I GİRİŞ, KAPSAM VE METODOLOJİ.....	13
Çeviri İlkeleri, Kaynaklar ve Metodoloji.....	13
Osmanlı Basın Dünyası.....	14
Osmanlı Basınında Amerika Algısının Serüveni.....	16
Modernleşme, Matbuat ve “Yeni Dünya” Merakı.....	21
Osmanlı Entelektüelinde Amerika Fikri.....	23
BÖLÜM II MODERNLEŞME, ENTELEKTÜEL ÇERÇEVE	
VE AMERİKA FİKRİ.....	25
Amerika Üzerine.....	25
Amerikalılıkla Temessül.....	26
Amerikanizm (Américanisme).....	28
Milliyet (Ulusallık).....	30
Altın Kuvvet ve Amerika’nın Üstünlüğünün Nedenleri.....	31
Amerika Hegemonyası.....	34
Elli Yıldan Beri Amerika’daki Gelişim.....	36
BÖLÜM III SİYASET, DEVLET, HUKUK VE DEMOKRASİ.....	41
Amerika Devletinin Kurulması ve Genişlemesine Dair.....	41
Amerika Birleşik Devletleri Anayasası.....	46
Amerika’da Siyaset ve Amerika Siyaseti.....	48
Amerika’da Seçimler.....	52
Amerika Birleşik Devletleri Başkanı’nın Nutku.....	55
Amerika Birleşik Devletleri Başkanının Kongre’deki Beyannamesi.....	58
Dış Politika ve Uluslararası İlişkiler.....	58
Amerika’nın Yeni Reis-i Cumhuriyet.....	62
Amerika Başkanı Calvin Coolidge’in Şöhreti.....	65
Amerika Niçin Avrupa İşlerine Karışmıyor?.....	67
Hür İnsanlar Memleketi Reislerine (ABD Kongresi’ne Mektup).....	71

Amerika Büyükelçisi'nin Güven Mektubu Sunma Töreni.....	75
Amerika'da Demokrasi Üzerine Bir Konferans.....	76
Amerika'da Barış Fikrinin Gelişimi.....	79

BÖLÜM IV EKONOMİ, SANAYİ, TİCARET VE MALİ KRİZLER..... 83

Amerika Birleşik Devletleri Bütün Dünyanın Bankeridir.....	83
Para Kıtlığı: Amerika'daki Son Mali Kriz.....	86
Amerika'da Yeni Büyük “Tröstler”.....	90
Amerika Ticaret Dünyasında Yüksek Ahlak Standardı.....	93
Amerika'da Gümüşün Fiyatı.....	96
Amerika Peyniri.....	98
Amerika'da Havyar Sanayii ve Mersin Balığı.....	99
Amerika'da Balık Avlama Yöntemleri.....	100
Köylü ve Rençper Olmayan Çiftçi.....	101

BÖLÜM V DENİZCİLİK, ASKERİ GÜÇ VE TEKNİK GELİŞMELER. 105

Amerika Denizcilik Politikası ve Gemi İnşa Programı.....	105
Amerika'nın Yeni Denizcilik Mesleği.....	112
Amerika Ticaret Filosu.....	117
Amerika Hükümetinin Son Sistem Denizaltıları.....	119
Yeni Askerî Balonlar (Askerî Fen - Teknik).....	123

BÖLÜM VI EĞİTİM, BİLİM VE FELSEFE..... 125

Amerika'da Eğitim ve Öğretim.....	125
Amerika'da Mektep Hayatı.....	128
Amerika'daki Üniversiteler ve Müzeler.....	131
Amerika'da Beden Eğitimi Öğretmen Okulları.....	136
Amerika'da Sosyoloji Öğretimi.....	139
Muasır Amerika İçtimaiyatçılarından M. Giddings'e Göre İçtimaiyyat ve Siyaset.....	152
Amerikalı Bir Filozofla Sohbet.....	154
Amerika'da Hayat Felsefesi: Amerika'nın Üç Modern Filozofu – Santayana, William James ve John Dewey.....	158
Amerika Muhabirimizden: Yeni Profesör John Dewey.....	160
Dewey'nin Felsefi ve Eğitsel Görüşleri.....	161

BÖLÜM VII DİN, AHLAK VE SİVİL TOPLUM	163
Amerika'da Din ve İman	163
Amerika'da Müslümanlar	167
Amerika'da Müslüman Düşmanları.....	171
Amerika'da Türklük Aleyhinde Propaganda Yapan Genç Hristiyanlar Cemiyeti.....	174
İçki ile Mücadele: Amerikalı (Johnson)'un İrad Ettiği Konferans	177
Amerika'daki İçki Yasağı ve Ahlaki Değişim	179
Amerika'da Tütün Karşıtlığı ve Felsefi Notlar	180
Amerika'daki Yardım Dernekleri (İane Cemiyetleri).....	182
 BÖLÜM VIII TOPLUMSAL HAYAT, KADIN, GENÇLİK VE SOSYAL POLİTİKA	 187
Amerika'da Kadınlar	187
Amerika'da Evlilik.....	191
Amerika'da Çocuklara Mahsus Mahkemeler	193
Amerika'da Gençler Cumhuriyeti.....	196
Amerika'da Sınıf Mücadelesi Nasıl Çözüldü?.....	200
Müttehide-i Amerika'da Mahalli İdareler	203
Amerika'da İlan / Reklam Kültürü	207
Amerika'nın İhtişamı (Çalışma Zevki)	210
 BÖLÜM IX GÖÇ, AZINLIKLAR VE YERLİ HALKLAR	 215
Amerika'ya Göç	215
Amerika'da Göçmenler	216
Amerika'daki Türk Göçmenler	218
Amerika'da Suriyeli Vatandaşlarımız	225
Amerikalıların Gözünde Türkler ve Amerika'da Ermeniler	227
Amerika Yerli Halkları.....	229
Amerika Yerlileri (Amerika'nın Asli Halkı).....	234
Kızılderililer Arasında	240
 BÖLÜM X GÜNLÜK HAYAT, TEKNOLOJİ VE DOĞA	 243
Amerika'da İnekler de Elektrikle Sağılıyor	243
Yeni İcatlar: Amerika Usulü Meyve Toplayıcı	246
Amerika'da Tornado	247

BÖLÜM XI SEYAHAT, GÖZLEM VE MEKTUPLAR.....	249
Amerika'da Seyahat.....	249
Amerika'da Seyahat – New York'tan New Orleans'a.....	254
Amerika Gözlemleri	258
Amerika Mektupları.....	261
Amerika Mektupları: Amerika Kolejlerinde Hayat.....	264
 BÖLÜM XII KEŞİF, TARİH VE SEMBOLİK ANLATILAR.....	 267
Kristof Kolomb Anıtı Projesi.....	267
Amerika'yı Kim Keşfetti?	269
Amerika'daki Keşif.....	271
Amerika'nın Kristof Kolomb'dan Önce Keşfi.....	272
Amerika Adının Kökeni.....	275
Amerika Adının Kökeni Hakkında Bir Rivayet.....	276
 SON SÖZ.....	 279
KAYNAKLAR.....	285

ÖNSÖZ

Hazırlamış olduğumuz bu çalışma, Osmanlı muharrirleri tarafından Amerika Birleşik Devletleri hakkında kaleme alınmış makale, deneme, seyahat ve gözlem yazılarının günümüz Latin harfli Türk alfabesine aktarılmış derlemelerini içermektedir. Çalışmamızın asıl amacı, Osmanlı kamuoyunda “Yeni Dünya” olarak tarif ve tasvir edilen ABD’ye dair Osmanlı aydınlarının görüş ve intibalarını analiz etmek ve dönemin metinlerini günümüz okuyucu ve araştırmacılarına sunmaktır. Kitapta yer alan yazılar, Osmanlı entelektüellerinin çağın tartışmalarına –özellikle de modernleşmeye– Amerika Birleşik Devletleri örneği üzerinden nasıl baktıklarını, ne tür sorgulamalar geliştirdiklerini ve Yeni Dünya’yı nasıl anlamlandırdıklarını göstermesi bakımından önem arz etmektedir.

Çalışmamızın temel hedefi, Osmanlı aydınlarının Amerika’ya bakışını tekdüze bir imge üzerinden ele almak değil; döneme, yazarın eğitime, ideolojisine, mesleğine, yazının yayımlandığı mecmuanın fikrî duruşuna ve Osmanlı modernleşmesinin seyrine göre şekillenen ABD tasvirlerini ortaya koymaktır.

Çok milletli ve çok dinli Osmanlı toplumunda Amerika’ya dair ilk haberler öncelikle Avrupa merkezli seyyah raporları ve ajanslar aracılığıyla ulaşmıştır. Zaman içerisinde Amerika kaynaklı bilgi ve haberlerin artmasıyla bu ülkeye ve topluma dair farkındalık da gelişmiştir. Özellikle I. Dünya Savaşı dönemindeki Amerikan varlığı çerçevesinde Wilson İlkeleri gibi Amerikan menşeli fikirlere duyulan ilgi, Osmanlı basınında geniş yankı bulmuştur. Osmanlı aydınlarının yeni bir siyasi ve

fikrî ufuk arayışları, Amerika örnekliliği üzerinden daha belirgin bir hâl almıştır.

Seçtiğimiz metinler, ağırlıklı olarak 19. yüzyılın ortalarından 20. yüzyılın ilk çeyreğine kadar yayımlanmış gazete ve mecmualardan derlenmiştir. Metinlerde tematik çeşitliliğe dikkat edilmiş; siyaset, hukuk, din, ekonomi, sosyal hayat, kültür, ırk ilişkileri, edebiyat ve göç gibi farklı alanlara dair yazıların seçilmesine özen gösterilmiştir. Her metin, orijinaline sadık kalınarak sadeleştirilmiş ve günümüz okuyucusunun anlayabileceği şekilde aktarılmıştır. Metinler günümüz Türkçesine çevrilirken başlıklar, dipnotlar ve gerekli açıklamalarla zenginleştirilmiştir.

Sadeleştirilerek aktarılan bu metinlerin okunmasında, 19. yüzyıl Osmanlı dünyasını ve dönemin tarihsel bağlamını göz önünde bulundurmak faydalı olacaktır. Bilhassa dönemin dili, dünya görüşü, gazetecilik ve yayıncılık gelenekleri dikkate alınarak yapılan okumalar, daha sağlıklı değerlendirmeler yapmaya katkı sağlayacaktır.

Son olarak ifade etmek gerekirse, bu derleme çalışmasının Osmanlı-Amerikan ilişkilerine dair daha kapsamlı ve arşiv temelli akademik çalışmalar için bir başlangıç oluşturmasını umuyoruz. Metinlerimizin ve bağlamsal açıklamalarımızın, gelecekte yapılacak araştırmalara bir rehber niteliğinde katkı sağlayacağı kanaatindeyiz. Osmanlı basınında Amerika üzerine yürütülecek çalışmalar, hem Osmanlı modernleşmesi ve medya tarihinin hem de karşılaştırmalı Osmanlı-Amerikan araştırmalarının zenginleşmesine önemli ölçüde katkıda bulunacaktır.

Umut Güner

BÖLÜM I

GİRİŞ, KAPSAM VE METODOLOJİ

Çeviri İlkeleri, Kaynaklar ve Metodoloji

Osmanlı basınında Amerika ile ilgili yayımlanmış metinler seçilirken, farklı temaları içeren zengin bir seçki oluşturulması amaçlanmıştır. Siyaset, hukuk, ekonomi, dış ilişkiler, askerî konular, göç, sosyal ve kültürel hayat gibi çeşitli temalardan metinler sadeleştirilerek günümüz alfabesine aktarılmıştır. Kronolojik süreç göz önünde tutularak 19. yüzyıl ortalarından 20. yüzyıl başlarına uzanan dönemi kapsayan metinler bu çalışmaya dâhil edilmiştir. Bu sayede, zamana ve şartlara bağlı olarak Osmanlı kamuoyunda değişen Amerikan algı ve imajını anlamak ve takip etmek mümkün olacaktır.

Kaynak türleri bakımından çeşitlilik sağlamaya özen gösterilmiş; sadece haber metinleri değil, köşe yazıları, makaleler, mektuplar, hatıratlar, çeviri denemeleri ile edebî pasaj ve metinler de çalışmaya dâhil edilmiştir. Böylelikle, resmî haber aktarımlarının dışında yorum, analiz ve kurgu içeren farklı türde yazınsal eserler de sunulmuştur.

Eserde yer verdiğimiz metinler, Osmanlı dönemine ait gazete ve mecmua arşivleri taranarak; basılı koleksiyonlar, mikrofilmier ve dijital nüshalar akademik titizlikle incelenerek seçilmiştir. Metin seçimleri yapılırken yayıncı ve yazarın siyasi eğilimleri ile yayıncılık anlayışı dikkate alınmıştır. Eserin kapsamını genişletmek ve Osmanlı coğrafyasının farklı bölgelerindeki Amerikan

algısını anlamak amacıyla yalnızca başkent İstanbul'da değil, taşrada yayımlanmış gazeteler de taranmıştır.

Sadeleştirmeler, metnin ve içerdği sözcüklerin gerçek anlamı ile bağlamı göz önünde bulundurularak; asıl anlam ve üsluba mümkün olduğunca bağlı kalacak şekilde yapılmıştır. Anlaşılması güç eski Türkçe terim ve yapılar ise günümüz okuyucu ve araştırmacılarının manayı yakalayabileceği modern karşılıklarla ifade edilmiştir. Günümüz akademik terminolojisi dikkate alınarak metinlerin yapısı kurgulanmıştır.

Metin başlıkları, alt başlıkları ve bölümlendirmeleri orijinal hâliyle korunmuştur. Sadeleştirilerek aktarılan tüm metinler, orijinal gazete ve mecmua nüshalarıyla karşılaştırılarak baskı ve yazar hataları tespit edilmiş ve tarafımızdan düzeltilmiştir. Birden çok gazete ve dergide yayımlanmış olan aynı metinlerde ise karşılaştırma yapılarak en sağlıklı nüsha tercih edilmiş ve günümüz Türkçesine aktarılmıştır.

Osmanlı'da muhtelif dönemlerde uygulanan basın kontrolleri ve sansür dikkate alınarak metinlere yaklaşılmış, sansüre tabi tutulduğu belirtilen ifadeler aktarılan metinlerde özellikle vurgulanmıştır. Ayrıca, o dönem için herhangi bir sorun teşkil etmeyen fakat günümüzde ırkçı, dinî veya cinsiyetçi unsurlar barındırdığı görülebilecek ifadeler, tarihî bağlamı zedelememek ve dönemin zihniyet dünyasını doğru şekilde yansıtmak amacıyla metinlerden çıkarılmamış, aslına uygun biçimde korunmuştur.

Osmanlı Basın Dünyası

Osmanlı'da matbaanın ve buna paralel olarak gazeteciliğin yükselişi, Tanzimat döneminde yapılan reformlarla birlikte belirgin biçimde artış göstermeye başlamıştır. 1831 yılında, bu toprakların ilk resmî gazetesi olan Takvim-i Vekayi yayımlanmıştır. 1840'a gelindiğinde ise ilk özel gazete olan Cerîde-i Havâdis çıkarılmaya başlanmıştır. Bu süreçte Osmanlı topraklarının